

Publié par
l'Association pour
l'Étude et la Diffusion
de la Culture Yiddish
et la Bibliothèque
Medem

דער יידישער טעם-טעם

אַ פעריאָדיש בלעטל פֿאַר ייִדיש-לערנערס

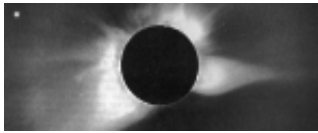
אַ פּובליקאַציע פֿון דער
געזעלשאַפֿט פֿאַרן
ייִדיש-לימוד און פֿון דער
מעדעם-ביבליאָטעק

חשוון-כיסלו תש"ס/נאוועמבער 1999

יאָר 5, נומער 1 (21)

ליקוי - חמה¹ אין פאָריז

דאָס וואָרט „ליקוי-חמה“ געפֿינט מען אין תנ"ך נישט. אָבער אַז מע רעדט וועגן די צען מכות², וואָס גאָט האָט געשיקט אויף מצרים³, איז איינע פֿון זיי חושך⁴. מע קען טראַכטן, אַז דאָס איז טאַקע געווען אַ ליקוי-חמה!

די דאָזיקע בשורה⁵ האָט מען אונדז אָנגעזאָגט אַ סך פֿרֿיער : „דעם 11טן אויגוסט וועט גאַנץ פֿראַנקרײַך מיט התפעלות⁶ אויפֿהייבן די אויגן צום הימל פֿדי צו באַוונדערן דעם פֿרעכטיקן, גראַנדיעזן ספּעקטאַקל פֿון אַ צוזאַמענטרעף פֿון דער זון מיט דער לבנה⁷“.

אינעם מדרש⁸ זאָגט מען אַז דער הימל באַשטייט פֿון⁹ עטלעכע ספֿערן אָדער געוועלכן⁷. אויף זיי זענען אויסגעשטעלט די זון, די לבנה⁸, די שטערן און די פֿלאַנעטן. מע באַשרייבט די ערד ווי אַ דיסק אַרומגערינגלט מיט וואַסער און שטייענדיק אָדער אויף צוועלף אָדער אויף זיבן קאָלאַנעס. די צוועלף קאָלאַנעס סימבאָליזירן די צוועלף שבֿטים⁹ פֿון די בני ישראל¹⁰ און די זיבן קאָלאַנעס שטעלן מיט זיך פֿאַר די זיבן פֿון חכמה¹¹. אַלע קאָלאַנעס שטייען אויפֿן וואַסער, דאָס וואַסער אויף די בערג, די בערג אויפֿן ווינט, דער ווינט אויפֿן שטורעם און דער שטורעם איז אין די הענט פֿונעם רבּונו-של-עולם¹². אַזוי שטייט אין מדרש.

מיר מיט די חברים באַשלאָסן צו בלייבן אין פֿאַריז וווּ מע וועט זען די ליקוי-חמה כמעט אַ פֿולע, דאָס הייסט 99,4 פֿראָצענט.

אַט איז דער טאָג. אין דער פֿרי איז דער וועטער זייער אַ וואַלקנדיקער און ביסלעכווייז קומט די צייט פֿון דעם הימלשון צוזאַמענטרעף. מיר גיבן אַ קוק אויפֿן הימל. די וואַלקנס פֿאַרשטעלן די זון. פֿונדעסטוועגן⁵ פֿאַרן מיר אין „פֿאַרק דע לאַ ווילעט“ וווּ ס'געפֿינט זיך דער מוזיי פֿון וויסנשאַפֿט און אינדוסטריע. דאָרט קומט פֿאַר איינער פֿון די צונויפֿטרעפֿן וואָס די וויסנשאַפֿטלער האָבן אַרגאַניזירט אין פֿאַריז.

פֿונדעסטוועגן¹³ האָבן זיך ייִדן אויך פֿאַרנומען מיט אַסטראָנאָמיע ווי אַ וויסנשאַפֿט¹⁴. צום ביישפּיל, אין 12טן יאָרהונדערט האָט געלעבט אין שפּאַניע אַברהם בן חייא¹⁵. ער איז געווען אַ פֿילאָסאָף, אַ מאַטעמאַטיקער און אַן אַסטראָנאָם. ער האָט געשריבן וויסנשאַפֿטלעכע ווערק אילוו-סטרירט מיט זיינע אייגענע צייכענונגען. איין טעקסט פֿון זיין ווערק הייסט „צורת האַרץ¹⁶“.

אין מעטראָ איז אונדז ענג ווי הערינג אין אַ פֿאַס⁶. מיר פֿאַרן אַלע מיט איין ציל : זיך וונדערן. מיר גייען אַרויס פֿון מעטראָ ווי אַ מחנה⁷ אויפֿגערודערטע⁸ מוראַשקעס⁹. אויפֿן וועג קריגט מען ספּעציעלע ברילן פֿדי צו קוקן אויף דער ליקוי-חמה אָן ספּנה¹⁰. אַט איז דער צונויפֿטרעף-פֿלאַץ. ס'איז שוין דאָ אַ סך אויפֿגעלייגטע¹¹ מענטשן, וואָס זיצן אַקעגן דער זון. די וואַלקן זענען נאָך אַליץ דאָ. מע וואָרט מיט האַפֿענונג. פּלוצלינג זעט מען אַז אַ טייל פֿון דער זון האָט זיך שוין באַהאַלטן הינטער דער לבנה. דער וועטער ווערט בעסער און בעסער. ווען דער הימל פֿאַרוואַלקנט זיך ווידער, שרייט דער עולם¹² אַ געוואַלדיק געשריי : „אווווו...“ וואָס פֿאַרוואַנדלט זיך¹³ אין אַ הילכיקן¹⁴ „אַאַאַ...“ ווען די זון שיינט ווידער אויף. ס'קומט אַן די לאַנג דערוואַרטע רגע¹⁵. דער הימל פֿאַרפֿינצטערט זיך, די נאַכט פֿאַלט צו אין מיטן טאָג. ס'בלייבט נאָר אַ שוואַך, מאַדנע, משונהדיק¹⁶ ליכט. אַלע זיינען נתפעל¹⁷, פֿאַרכאַפֿט פֿון באַוונדערונג. מע קען ממש¹⁸ שפּירן די עמאַציעס. נאָר איינס, צוויי, דריי... די נאַכט דויערט נישט מער ווי דריי מינוט. באַלד ווערט ווידער ליכטיק. די וועלט ווערט ווי פֿרֿיער. דער עולם צעגייט זיך אין אַלע זייטן.

איז געשריבן אויף העברעיִש. דאָס בוך איז געדרוקט געוואָרן מיט דערקלערונגען אויף לאַטיין אין 1546 אין באַזל (שווייץ).

אין מעטראָ איז אונדז ענג ווי הערינג אין אַ פֿאַס⁶. מיר פֿאַרן אַלע מיט איין ציל : זיך וונדערן. מיר גייען אַרויס פֿון מעטראָ ווי אַ מחנה⁷ אויפֿגערודערטע⁸ מוראַשקעס⁹. אויפֿן וועג קריגט מען ספּעציעלע ברילן פֿדי צו קוקן אויף דער ליקוי-חמה אָן ספּנה¹⁰. אַט איז דער צונויפֿטרעף-פֿלאַץ. ס'איז שוין דאָ אַ סך אויפֿגעלייגטע¹¹ מענטשן, וואָס זיצן אַקעגן דער זון. די וואַלקן זענען נאָך אַליץ דאָ. מע וואָרט מיט האַפֿענונג. פּלוצלינג זעט מען אַז אַ טייל פֿון דער זון האָט זיך שוין באַהאַלטן הינטער דער לבנה. דער וועטער ווערט בעסער און בעסער. ווען דער הימל פֿאַרוואַלקנט זיך ווידער, שרייט דער עולם¹² אַ געוואַלדיק געשריי : „אווווו...“ וואָס פֿאַרוואַנדלט זיך¹³ אין אַ הילכיקן¹⁴ „אַאַאַ...“ ווען די זון שיינט ווידער אויף. ס'קומט אַן די לאַנג דערוואַרטע רגע¹⁵. דער הימל פֿאַרפֿינצטערט זיך, די נאַכט פֿאַלט צו אין מיטן טאָג. ס'בלייבט נאָר אַ שוואַך, מאַדנע, משונהדיק¹⁶ ליכט. אַלע זיינען נתפעל¹⁷, פֿאַרכאַפֿט פֿון באַוונדערונג. מע קען ממש¹⁸ שפּירן די עמאַציעס. נאָר איינס, צוויי, דריי... די נאַכט דויערט נישט מער ווי דריי מינוט. באַלד ווערט ווידער ליכטיק. די וועלט ווערט ווי פֿרֿיער. דער עולם צעגייט זיך אין אַלע זייטן.

1. TANAKH la Bible hébraïque/the Hebrew Bible ; 2. MAKES plaies/plagues ; 3. MITSRAIM Egypte/Egypt ; 4. khoyshekh tenèbres/darkness ; 5. MEDRESH Midrach/Midrash ; 6. est constitué de/consists of ; 7. voûtes/vaults ; 8. LEVONE lune/moon ; 9. shvotim (sing. sheyvet) tribus/Tribes ; 10. BNEY-YISROEL les enfants d'Israël/Children of Israel ; 11. ... khokhme repré-sente les piliers de la Sagesse/ represents the pillars of Wisdom ; 12. REBOYNE SHEL OYLEM Maître de l'Univers/the Master of Unifers ; 13. néanmoins/nevertheless ; 14. science ; 15. AVROM BEN KHIYE ; 16. TSURER HOORETS la Forme de la Terre/Form of the Earth ; 17. Bâle/Basel.

1. LIKE-KHAME eclipse ; 2. PSURE nouvelle/news ; 3. HISPAYLES enthousiasme/enthusiasm ; 4. LEVONE lune/moon ; 5. néanmoins/nevertheless ; 6. expr.: serrés comme des sardines/squeezed in like sardines ; 7. MAKHNE horde/multitude ; 8. excités/excited ; 9. fourmis/ants ; 10. SAKONE danger ; 11. de bonne humeur/cheerful ; 12. OYLEM foule/crowd ; 13. se transforme/turns into ; 14. retentissant/resounding ; 15. REGE moment ; 16. MESHUNEDIK étrange/strange, eerie ; 17. NISPOEL enthousiaste/elated ; 18. MAMESH réellement/actually.

„ריזעס“

א פילם פון עמנואל פינקיעל¹

נאך זיין קורצפילם „מאדאם זשאק סיר לא קרוואזעט“ וואָס איז אַרויס אין 1997, האָט עמנואל פינקיעל רעזשיסירט זייער אַ שיינעם, רירנדיקן פֿילם וועגן דעם גורל² פֿון יענע וואָס האָבן איבערגעלעבט דעם חורבן.³

דער פֿילם איז געבויט ווי אַ טריפטיק, אַרום דריי פֿרויען געשטאַלטן, דריי לעבן געבליבענע פֿון אַ פֿאַרזונקענער וועלט⁴, די וועלט פֿון די אַשכּנזישע⁵ יידן וואָס זייער מאַמע-לשון איז געווען ייִדיש. זיי האָבן איבערגעלעבט די מלחמה⁷ אָבער די משפּחות⁸ זייערע זענען אומגעקומען⁹ אינעם חורבן. די יאָרן זענען פֿאַרגאַנגען, זיי זענען שוין אַלט געוואָרן, אָבער דער אַנדענק און דער טרויער בלייבן אין האַרצן.

רבֿקה¹⁰ ווינט אין ארץ-ישראל. זי פֿאַרט מיט אַ גרופּע קיין אוישוויץ וווּ אירע טאַטע-מאַמע און שוועסטער זענען געהרגעט געוואָרן¹¹. זי צעקריגט זיך מיט איר

וועראַ (אסתר גאַרענטען)

מאַן, וואָס וואַרפֿט איר פֿאַר¹²: „דו ביסט שטענדיק טרויעריק!“ רעזשין, וואָס ווינט אין פֿאַריז, נעמט אויף ביי זיך אין דער היים אַן אַלטן יידן פֿון ליטע. ער זאָגט אַז ער איז איר טאַטע, נאָר מע וועט קיין מאָל ניט וויסן, אויב דאָס איז אמת. וועראַ, אַ פֿרוי פֿון 85 יאָר, פֿאַרט פֿון רוסלאַנד קיין ארץ-ישראל, וווּ די קוזינע אירע האָט זיך באַזעצט. זי מיינט אַז אין ישראל, דעם לאַנד פֿון יידן, וועט מען רעדן ייִדיש. ס'איז אָבער גאַר אַנדערש. קיינער קען זי ניט פֿאַרשטיין ווען זי פֿרוווט רעדן ייִדיש און זי פֿילט זיך אין גאַנצן פֿאַרלוירן. אין ארץ-ישראל, זאָגט זי אַנטוישט¹³, זענען ניטאָ קיין יידן, נאָר ישראלים¹⁴.

דריי פֿאַרשיידענע פֿרויען, דריי פֿאַרשיידענע לענדער, דריי פֿאַרשיידענע גורלות², אָבער די זעלבע טראַגעדיע, די זעלבע איינזאַמקייט, דער זעלבער טרויער. מיט ליבשאַפֿט און געפֿיל פֿילמירט עמנואל פינקיעל די דריי פֿרויען. ער האָט ליב זייערע פּנימער¹⁵, אויף וועלכע דאָס לעבן

4 יום זיט 10

1. “Voyages” d’/of Emmanuel Finkel; 2. GOYRL, pl. GOYROLES destin/fate; 3. KHURBN Shoah; 4. un monde englouti/a vanished world; 5. ASHKENAZISHE; 6. MAMELOSHN; 7. MILKHOME guerre/war; 8. MISHPOKHES familles/families; 9. péris/were killed; 10. RIVKE; 11. GEHARGET ... ont été assassinés/were killed; 12. déçu/disappointed; 13. YISROELIM; 15. PENEMER, sing. PONEM visage/face; 16. sensible/sensitive; 17. BEYS-OYLEM cimetière/cemetery;

אוליפא¹

פֿאַר אַנהייבערס

עקספּערמענטאַלע ליטעראַטור אויף ייִדיש? פֿאַר וואָס נישט? שמעון נויבערג, אַ פֿילאָלאָג און אַ גרויסער ליבהאַבער פֿון אַלץ וואָס האָט צו טאָן מיט שפּראַך, האָט צוגעשיקט דעם ווייטערדיקן אַרטיקל, וואָס – ווער ווייס? – וועט ער אַפֿשר אויפֿוועקן נייע טאַלאַנטן ביי אונדזערע לייענערס. פֿאַר די וואָס קענען נישט אַזוי גוט די פֿראַנצייזישע ליטעראַטור גיבן מיר צו אַ פֿאַר דערקלערונגען <

אין די 60ער יאָרן אין פֿאַריז האָט זיך צונויפֿגעקליבן אַ גרופּע שרייבערס אונטערן נאָמען „אוליפּאַ“. זייער ציל² איז געווען אויסצוזוכן מיטלען אויף צו באַנייען די ליטעראַרישע שאַפֿונג³. דער עיקר⁴ האָבן זיי געניצט שפּילעוודיקע טעכניקן און זיך געשטעלט פֿאַרמאַליסטישע „צאַמונגען“⁵, ווי צום ביישפּיל שרייבן אַ טעקסט נישט ניצנדיק אַ באַשטימטן⁶ אות⁷, נעמען אַ ליטעראַרישן טעקסט און בייטן ווערטער פּסדר⁸ לויטן זעלבן פּלל⁹, נעמען צוויי טעקסטן און זיי פֿאַרפֿלעכטן¹⁰ צוזאַמען, אַאָוו¹¹...

איינ מיטגליד¹² פֿון דער באַוועגונג איז געווען זשאַרזש פּערעק¹³, דער באַרימטער פֿראַנצייזישער שרייבער און געניאַלער ווערטער-שפּילער. וואָס איז ווייניקער באַקאַנט איז אַז ער איז געווען אַ ווייטער קרובֿ¹⁴ פֿון י. ל. פּרץ, דער קלאַסיקער פֿון דער ייִדישער ליטעראַטור. איינע פֿון פּערעקס שאַפֿונגען איז אַ בוך מיטן טיטל „די פֿאַרשווינדונג“¹⁵, אַ גאַנצער ראַמאַן אַן דעם אות „E“, וואָס איז דער אָפֿטסטער אין דער פֿראַנצייזישער שפּראַך. (אַגבֿ¹⁶, מע קען באַמערקן אַז דער ייִדישער טיטל האָט אויך נישט קיין „ע“, וואָלט עמעצער געקענט אָפּטאָן די זעלבע קונץ¹⁷ אויף ייִדיש...) שפּעטער האָט ער געטאָן פֿאַרקערט און געשריבן אַ בוך וואָס הייסט „די צוריקגעקומענע“¹⁸ וווּ אַלע אַנדערע וואַקאַלן זיינען אָפּגעשאַפֿן און דער איינציקער וואָס בלייבט איז „E“.

אינעם ליד דאָ אַנטקעגן האָט מען געניצט איינע פֿון די אוליפּאַ-טעכניקן, וואָס זי הייסט אויף פֿראַנצייזיש „s + 7“, דער מחבר¹⁹ פֿונעם אַרטיקל האָט אַרויסגענומען יעדן סובסטאַנטיוו און אים פֿאַרטראַטן²⁰ מיטן 7טן סובסטאַנטיוו וואָס קומט נאָך אים אינעם ווערטערבוך. זעט נאָר, וואָס סע קומט אַרויס!

1. Oulipo : Ouvroir de littérature potentielle/French literary movement, abbr. of “Workshop of potential literature”; 2. but/aim; 3. création; 4. ... IKER surtout/most of all; 5. contraintes/constraints; 6. déterminé/particular; given; 7. OS lettre de l’alphabet/letter of the alphabet; 8. KESEYDER toujours/always; 9. KLAL règle, loi/rule, law; 10. entremêler/weave; 11. און אַזוי ווייטער; 12. membre/member; 13. Georges Perec (1936 - 1982); 14. KOREV parent/relative; 15. “La Disparition”/translated into English as “A Void”; 16. AGEV d’ailleurs/by the way; 17. réussir le même tour/pull off the same trick; 18. “Les Revenentes”; 19. MEKHABER auteur/author; 20. remplacé/replaced.

עקספּערמענטאַלע ליטעראַטור

וואַפּאָלי

פֿאַר קענערס

שמעון פּערעץ

ד

ער פרץ פֿון דער פֿראַנצייזישער ליטעראַטור – מע רעדט אים אַרויס „פּערעק“¹ מע זאָל ביידע פּרען חלילה נישט פֿאַרמישן – איז געווען פֿון די ערשטע און באַקאַנטסטע מיטגלידער פֿון „אוליפּאַ“...
 דעם „אוליפּאַ“ וואָלט מען אויף ייִדיש מסתמא געדאַרפֿט אָנרופֿן „וואַפּאָלי“ (= וואַרשטאַט פֿאַר פֿאַטענציעלער ליטעראַטור). און צווישן די טעכניקן וואָס דער „וואַפּאָלי“ האָט אַנטוויקלט אויף צו באַנייען קלאַסישע טעקסטן איז, דאַכט זיך, די סאַמע באַליבטע „ס + 7“ (מע קען אויך נעמען אַן אַנדער צאָל – פֿאַרשטייט זיך)...
 איר האָט זיכער שוין אַזוינס פּרובירט אויף פֿראַנצייזיש, אויף ענגליש אָדער אויף וואָס פֿאַר אַ שפּראַך עס איז איינך ליב : מע נעמט

דעם טעקסט און מע פֿאַרבייט יעדער סובסטאַנטיוו מיטן זיבעטן סובסטאַנטיוו וואָס נאָך אים אין ווערטערבוך (מע קען דאָס אויך מאַכן – פֿאַרשטייט זיך – מיט ווערבן, ווי למשל „ו + 7“ אאַ"וו).
 מיט דעם קריגט אַ טעקסט, וואָס מע קען אים אפֿשר שוין אויף אויסנווייניק, גאָר אַ פֿריש פנים און ווערט צוריק פֿול מיט איבעראַשונגען...
 וועט איר טענהן אַז אויף ייִדיש איז נישטאָ קיין טעקסטן, וואָס מע קען זיי שוין צו גוט, מע זאָל זיי דאַרפֿן באַנייען בגוואַלד? ס'איז דאָ ! אפֿשר נישט קיין סך... אָבער נעמט למשל אַזאַ פֿאַלקסליד – „אַ ניגון“ – מאַכט אים „ס + 7“ (אויך נוץ דערצו אוריאַל ווינרניכס ייִדיש־ענגליש ווערטערבוך), ווערט דאָס מאָל דער טעקסט אי ניני, אי טיף, אי טראַגיש.

אַ ניגון אַ ניוועפֿעלד⁵

איז אַ קבצן³ אַ מאָל געוועזן פֿלעגט ער נאָר מיט גאָט זיך קריגן ווונדער איבער ווונדער האָט מיט אים געטראָפֿן ווען ער האָט געזונגען אַט אַזאַ מין ניגון טשיריבים באַם באַם

האָט פֿון ניגון זיך וויין געגאָסן האָט ער זופּ נאָך זופּ געשלונגען ווונדער איבער ווונדער האָט מיט אים געטראָפֿן ווען ער האָט געזונגען אַט אַזוי געזונגען טשיריבים באַם באַם

זינגט דער ייִד און ס'גיסט זיך מתיקות⁴ איז ער אַזש פֿון פֿרייד געשפרונגען ווונדער איבער ווונדער האָט מיט אים געטראָפֿן ווען ער האָט געזונגען אַט אַזוי געזונגען טשיריבים באַם באַם

איז אַ קבֿרות־מאַן⁶ אַ מאַלעיר⁷ געוועזן פֿלעגט ער נאָר מיט גאַטקעס זיך קריגן ווורשטעריי איבער ווורשטעריי האָט מיט אים געטראָפֿן ווען ער האָט געזונגען אַט אַזאַ מינוס ניוועפֿעלד טשיריבים באַם באַם

האָט פֿון ניוועפֿעלד זיך ווייסבוך⁸ געגאָסן האָט ער זיווג⁹ נאָך זיווג געשלונגען ווורשטעריי איבער ווורשטעריי האָט מיט אים געטראָפֿן ווען ער האָט געזונגען אַט אַזוי געזונגען טשיריבים באַם באַם

זינגט דער ייִחוד¹⁰ און ס'גיסן זיך נאָדלען¹¹ איז ער אַזש פֿון פֿריידיקייט¹² געשפרונגען ווורשטעריי איבער ווורשטעריי האָט מיט אים געטראָפֿן ווען ער האָט געזונגען אַט אַזוי געזונגען טשיריבים באַם באַם

לאַמיר אַלע (פֿריילעך) זינגען !... אַז מע זעט שוין וואַפּאָלי...

שמעון נויבערג

זיין זיידע אין לובאַרטאָוו איז געווען י. ל. פּרעסע אַ פּלימעניק. די משפּחה האָט געהאַט ווינציק קאַנטאַקט מיט דעם זאַמאַשטשער צד, זי האָט זיך אָבער געשפּיגלט אין דעם ייִחוס 1. Georges Perec
 2. BIGVALD מיט גוואַלד 3. KABTSN 4. MESIKES זיסקייט 5. אַרעמאַן 6. אַרעמאַן 7. peintre en bâtiment/house painter 8. Livre blanc/White Paper 9. ZIVEG union, couple/match, marriage 10. YIKHED פֿון אַ פֿרוי מיט אַ מאַן 11. רעליגיעזער באַגריף : דאָס אַליין זיין פֿון אַ פֿרוי מיט אַ מאַן 12. célibat/bachelorhood
 11. צוליב דער אינעווייניקסטער לאַגיק פֿונעם טעקסט דאַרף דאָ זיין אַ מערצאָל

כאָטש ער רעדט ניט קיין ייִדיש, האָט עמנואל פֿינקיעל ליב צו הערן די ייִדישע שפּראַך. די דיאַלאָג זענען זייער לעבעדיק אַ דאַנק דער פֿיננער איבערזעצונג פֿון בתיה בויס²¹.

אַ סך ייִדן פֿון פֿאַריז, וואָס אַ טייל פֿון זיי זענען געבוירן געוואָרן אין מיזרח־אײראָפּע²², זענען געפֿאַרן קיין פּוילן ווי אַקטיאָרן און סטאַטיסטן²³. דער בונד וואָס האָט זיך געשאַפֿן צווישן זיי בשעת דער נסיעה²⁴, די עמאַציעס זייערע און די הנאה²⁵ פֿון רעדן ייִדיש וואָלטן געקענט זיין די טעמע פֿאַר אַן אַנדער פֿילם.

18. KEYVER tombe/grave ; 19. buée/mist ; 20. vitres/window panes ; 21. BASYE Batia Baum ; 22. MIZREKH... L'Europe de l'Est/Eastern Europe ; 23. figurants/extras ; 24. NESIE ריזע ; 25. HANOE plaisir/pleasure.

האָט איבערגעלאָזט טיפֿע, שאַרפֿע שפורן. זיי דערמאָנען אים אין זײַן אייגענער באַבע וואָס איז אויך געבוירן געוואָרן אין פּוילן, האָט אויך פֿאַרלוירן משפּחה אינעם חורבן, האָט אויך גערעדט ייִדיש.

דער בליק פֿונעם רעזשיסאָר איז שפּירעוודיק¹⁶ און פּאָעטיש. אָן ווערטער וויזט ער די בענקשאַפֿט און עלנט פֿון די העלדן. די פֿרויען זאָגן נישט אַרויס וואָס זיי האָבן געליטן, אָבער זייערע אויגן דריקן אויס דעם באַהאַלטענעם טרויער. אויפֿן בית־עולם¹⁷, זיצנדיק לעבן אַ קבֿר¹⁸, הייבט רבֿקה אויף די אויגן צו די העכסטע צווייגלעך פֿון אַ בויס, וואָס צײַען זיך צום הימל. די פּאַסאַזשירן אינעם אויטאָבוס קיין אוישוויץ ווישן אָפֿ די פֿאַרע¹⁹ וואָס באַדעקט די שוײַבן²⁰ און קוקן שטיל אַרויס אויף דער פֿאַרשנייטער לאַנדשאַפֿט.

וואָס שייך די פֿרעגבויגנס¹

פּאַמעלעך, חבֿרים⁷ !
 אזוי ווי איר קענט זען, איז די הינטיקע אויסגאַבע נאָך אַ פֿירזײטיקע, נאָר מיר וועלן פּרוּוו אַ מאָל אַרויסברענגען אַן אַכטזײטיקע – געדולד. נו, טייערע פֿריינד, מיר האָבן אַלץ דערהערט, און וועלן פּרוּוו אײַך ווייטער באַגליקן. אַ גוט יאָר !

סיני מאָדערנע, סיני קלאַסישע, אַן אַריינפֿיר אין ייִדישער פּאָעזיע, מער וועגן קולטור, קונסט און מוזיק, ביכער־רעצענזיעס, אַרטיקלען וועגן פּוילן, ליטע... בסך־הכל⁵ ייִדישלאַנד און ייִדישקייט, אַרטיקלען פֿון דער ייִדישער פּרעסע מיט דערקלערונגען (זייער אַ גוטער געדאַנק), אויסצוג⁶ פֿון קלאַסישע ייִדישע טעקסטן... און דאָס אַלץ אויף פֿיר זײַטן !?

קודם־כל² ווילן מיר באַדאַנקען די, וואָס האָבן געענטפֿערט אויף די פֿרעגבויגנס. אַ דאַנק פֿאַר די קאַמפּלימענטן, מיר זענען מסכים³ ! די רעדאַקציע האָט זיך פֿאַרנומען מיט די בויגנס, אַלץ טיף און גרינדלעך אַנאַליזירט, און אַרויסגעזוכט די וויכטיקסטע ענינים⁴. נו, וואָס איז אַרויסגעקומען ? אַ סך ליענערס ווילן מער אַרטיקלען וועגן געשיכטע און ספּעציעל ליטעראַטור־געשיכטע,

1. ... shay(E)kh ... concernant les questionnaires/concerning the questionnaires ; 2. KOYDEM KOL tout d'abord/first of all ; 3. ... MASKIM nous sommes d'accord/we agree ; 4. INYONIM *sing.* INYEN thème, question/issue, subject ; 5. BESAKHAKL en somme/in short ; 6. extraits/excerpts ; 7. KHAVEYRIM פֿריינד .

און נאָך מער קינאַ...

לענדער, וואַרפֿט אַראָפֿ אייערע קייטן און גייט אין קינאַ !
 דערווייל וועט מען קענען זען אין מעדעם־צענטער אין פֿאַריז עטלעכע פֿילמען (אַלטע און נייע) אין די ראַמען² פֿון דער אויסשטעלונג וועגן ווילנע, וואָס קומט פֿאַר אין נאָוועמבער־דערצעמבער. אין קומענדיקן נומער וועלן מיר דאָס אַלץ באַשרייבן פּרטימדיק³. מיר וועלן אויך אָפּגעבן אַ באַריכט⁴ וועגן אַנדערע פֿילמען און ספּעקטאַקלען אויף ייִדישע טעמעס.

אינעם לעצטן נומער האָבן מיר אָנגעזאָגט דעם קינאַ־פֿעסטיוואַל אין דואַרנענע (ברעטאַניע). דער דאָזיקער פֿעסטיוואַל האָט געהאַט אַ גוואַלדיקן דערפֿאַלג, געשלאָגן דעם רעקאָרד פֿון באַטייליקונג און געשאַפֿן נענטערע באַצײונגען צווישן ייִדן און ברעטאַנען. מענטשן זענען געווען אזוי צופֿרידן, אַז מע האָפֿט, מע וועט קענען נאָך אַ מאָל אַרגאַניזירן אַזאַ אימפּרעזע ערגעץ אַנדערש אין פֿראַנקרײַך. מינאַריטעטן פֿון אַלע

1. assistance/attendance ; 2. dans le cadre/as part of ; 3. PROTIMDIK en détail/in detail ; 4. rendre compte/report on.

ענטפֿער אויף דער ווערטערשפּיל פֿון נומער 20 :

די איבערגעבליבענע 5 אותיות גיבן דעם נאָמען פֿונעם אויטאָר פֿון דער „געטלעכער קאַמעדיע“ : דאַנטע.

מיטאַרבעטערס פֿון דעם נומער :

מעדעם־ביבליאָטעק

Bibliothèque Medem
 52, rue René-Boulanger
 75010 Paris
 e-mail : medem@club-internet.fr

AEDCY

Der Yidisher Tamtam
 B.P. 3256
 75122 Paris CEDEX 03
 Tel./fax : 01 42 71 30 07

